

פסח בהלכה ובמחשבה

כולל דיני ליל הסדר הלכה למעשה בפרוט רב

מאת
הרב צ. מסטוגי
מנהל פורום כשרות

http://bh.hevre.co.il/forum/forum.asp?forum_id=16810

כל הזכויות שמורות

מהדורה רביעית – מורחבת ומעודכנת

בני ברק – ניסן תש"ע

לפניות בכל ענייני החוברת: mastugie@gmail.com

תוכן העניינים

- מאמר פתיחה – למהותו של חג – עמוד 3
- העתקה מכתב יד קודשו של ר' שמשון מאוסטרופולי – ללימוד בערב פסח – עמוד 6
- סדר אמירת קרבן פסח בערב ליל הסדר – עמוד 9
- הערות כלליות לחג הפסח – עמוד 11
- הלכות ליל הסדר הלכה למעשה – 13
- קטעי מחשבה – עמוד 17
- תולדות מכירת החמץ – עמוד 23

אציב נר זיכרון לזקנני ז"ל

יחזקאל בן ישראל צבי מאיר נו"נ לבעל ה"כנסת יחזקאל" מראדומסק
זהבה לאה בת שמואל אליהו
דוד בן משה מישל
צפורה בת צבי הרש
לאה בת ישראל צבי מאיר

**יש לציין כי הזמנים המופיעים בחוברת הם לפי אופק בני ברק-תל אביב ומותאמים
לשנת תש"ע ולפי שעון הקיץ.**

מאמר פתיחה - במקום הקדמה

מהותו של חג

"החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות י"ב ב') היה הציווי הראשון שנאמר לעם ישראל, ב-ט"ו לאותו חודש יצא העם ממצרים ומאז למעלה מ-3000 שנה מציין העם היהודי בט"ו לחודש ניסן את יום התהוותו.

על הקשר בין הלבנה לעם ישראל עומדים חז"ל (שמו"ר ט"ו, כ"ו): עד שלא הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים ברמז הודיע להם שאין המלכות בא להם עד שלשים דור שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים החדש שלשים יום ומלכות שלכם שלשים דור. ביום שבו הירח מלא יוצא עם ישראל ממצרים.

מאברהם אבינו עד שלמה יש 15 דורות בהם אור ה' הולך ומתגדל (אברהם יצחק יעקב, יהודה פרץ חצרון רם עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד ישי, דוד, ושלמה). שלמה הוא הדור ה-15 וכמו הלבנה ביום ה-15 כך דורו של שלמה, שעליו נאמר בזוהר (בראשית ק"נ עמוד א'): "סיהרא באשלמותא" (=לבנה בשלמותה), בימיו נבנה בית המקדש ועל עם ישראל נאמר "יהודה וישראל רבים בחול אשר על שפת הים לרוב, אוכלים, ושותים ושמיים" (מלכים א' ד'). ובפרק ה' נאמר: "וישב יהודה לבטה, איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדין ועד באר שבע כל ימי שלמה", "וכל מלכי הארץ מבקשים את פני שלמה" (דבה"מ ב' ט') ושטח הממלכה היה אז הגדול ביותר.

מכאן התחילו המלכים פוחתים והולכים במחזור של 15 מלכים עד אובדן עצמאותה של מלכות יהודה (רחבעם אביה, עשא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציה, עוזיה, יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, עמון ויאשיהו). מהלך המחזוריות של הלבנה זהה לתהליך שעובר על עם ישראל ובסוף החודש הלבנה נעלמת לכמה ימים אך זה רק כיבוי לא העלמות, ולכן בקידוש לבנה אומרים "שהם (עם ישראל) עתידים להתחדש כמותה" ולכן גם דוד מלך ישראל חי וקיים.

מכאן למחזוריות נוספת בהבנת המושג "חג" מה זה חג? החגים בלוח השנה הם: פסח, שבועות, סוכות, ר"ה, יו"כ, פ"ח, חנוכה ופורים. האחרון שנקבע (בסדר כרונולוגי) הוא חנוכה. במזמור לחנוכה "מעוז צור" נאמר "אז אגמור בשיר מזמור חנוכה המזבח" ודרשו דורשי רשומות שמחנוכה עד "אז אגמור בשיר מזמור חנוכה המזבח", אין עוד חגים באמצע ולמה? מה התחדש אחרי חנוכה?

כשמסתכלים על האירועים בתנ"ך רואים שישנם הרבה מאוד אירועים גדולים שלא עושים להם זכר, למרות שללא ספק היו אירועים גדולים, ניצחון גדעון על צבא מדין שהיה כחול אשר על שפת הים לרוב, בנשק בלתי קונבנציונאלי של לפידים ושופרות ועם 300 איש בלבד (שופטים ז'), הנס שנעשה לחזקיהו המלך שמאה שבעים וחמישה אלף איש מצבא סנחריב מתו בלילה ממגפה (מלכים ב' י"ט) ועוד ועוד. שכולם היו נס על פי השם ולא יודעים באיזה תאריך זה היה (למעט חזקיהו שהיה בליל פסח) ולא עושים חג לזכר זאת.

הגמרא בחולין (ז.) מספרת על ר' פנחס בן יאיר שהלך לפדות שבויים ופגע בנהר גינאי וא"ל חלוק לי מימך! ולא רצה הנהר, א"ל ר' פנחס אם לא תחלוק לי מימך אגזור שלא יעברו בך מים לעולם וחלק לו מימיו ועבר בו ר' פנחס, רצה הנחל לחזור לאיתנו, א"ל ר' פנחס חלוק גם ליהודי שהולך איתי ובידו חיטין למצה שמורה וחלק גם לו, והלך אתם גם

ישמעאלי אחד ואמר לו חלוק גם לו, שלא יגידו כך עושים לבני לווי וחלק גם לו. אומרת הגמרא: בא וראה כמה גדול כוחו של ר' פנחס בן יאיר יותר ממשה וששים ריבוא שמשה קרע את הים פעם אחת ור' פנחס ג' פעמים, שואלת הגמרא אולי רק פעם אחת קרע ובה עברו שלושתם?

אומרת הגמרא אז הוא לפחות כמו משה וששים ריבוא. והנה לקריעת ים סוף עושים זכר כל יום בתפילה ויש חג לזה (שביעי של פסח) ולזכר קריעת נהר גינאי לא עושים שום זכר.

המקור לחג החנוכה מופיע במסכת שבת (כ"א:) מאי חנוכה? דתנו רבנן: "בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יווניס להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה".

וקשה: למה לא עשו את זה מיד? למה חיכו לשנה אחרת? והתשובה היא שאין שום אפשרות בעולם לעשות חג לזכר, הרי גזרה על המת שישתכח מהלב.

בן גוריון בנאומו בפני ועידת פיל אמר את הדברים הבאים: לפני כ-300 שנה הפליגה אנייה בשם "מיי פלאוור" מהעולם הישן לעולם החדש (מאנגליה לארה"ב) אך אם תשאל ילד באנגליה או בארה"ב כמה אנשים היו על האנייה? איזה אוכל הם אכלו? ומה היה שם הטבח? אף אחד לא יידע, ואילו אנו, אבותינו יצאו לפני 3300 שנה ממצרים ועד היום יודעים מתי זה היה ויודעים בדיוק מה הלחם שהם אכלו ועד היום אומרים לזכר אותו אירוע "השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין", דהיינו העם היהודי הצליח לשמר חוויות בצורה ששום עם לא הצליח ושום הגיון לא מצליח להבין, כי טבעו של אדם זה להרגיש רק כשהדבר קורה. אלו אירועים בכל זאת אפשר להמשיך ולהרגיש אותם? והתורה מצווה עלינו להרגיש וכמו שאנו אומרים: את יום חג הסוכות הזה, יום חג המצות הזה! ולא זכר.

הזמן איננו כמו קו ישר אלא הוא מעגל. קיץ וחורף אביב וסתו חוזרים על עצמם כמו ספירלה, מחזוריות ספירלית, כל שנה זו עוד קליפה במעגל הזמן.

ישנם שני סוגי אירועים, ישנם אירועים שבוקעים משורש הזמן והללו יחזרו ויאירו כל קליפת זמן, כמו קיץ וחורף שחוזרים כל פעם שמגיעה העונה המתאימה. כך יש אירועים רוחניים שאווירתם שולטת-קיימת-מורגשת, כל פעם שמעגל הזמן חוגג ומלשון חוגה – מעגל) ומגיע לאותה נקודה. לעומת זאת יש אירועים גדולים ככל שיהיו שהתרחשו בקליפת זמן מסוימת ושכיסתה עליהם קליפת הזמן הבאה אז האור של האירוע הזה כבר לא קיים.

כך מסביר הרמח"ל: "ואולם מלבד הקידוש הזה הנשער במדריגותיו כפי מדריגת קדושת הימים, יש עוד עניינים פרטיים מיוחדים לכל זמן מזמנים אלה כפי ענינו. ושרש כולם הוא סדר שסדרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו. והנה על פי זה נצטוונו בחג בכל העניינים שנצטוונו לזכר יציאת מצרים, כי בהיות התיקון ההוא תיקון גדול מאד שניתקנו בו וכמש"ל, הוקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז, ותחודש בנו תולדת אותו התיקון, ועל כן נתחייב באותם העניינים כולם. ועל דרך זה חג השבועות למתן התורה. וחג הסוכות לענין ענני הכבוד, אע"פ שאינו אותו הזמן בפרט, אלא שקבעה התורה חג זה לזכרון ענין זה, וכמ"ש, כי בסוכות הושבתי וכו'. וכן חנוכה וכן פורים" (ורדך ה' חלק ד' פרק שביעי).

מי יכול לדעת איזה אירוע חוזר על עצמו מדי שנה ואיזה לא ? רק יוצר הזמן והעולם או מי שיש לו רוח הקודש. אחרת אי אפשר לדעת, כי לא גדלותם של האירועים הוא הקריטריון לקביעת חג. כי חג לא קובעים, חג צריך להיות, או שהוא חג (מלשון חוגה ומעגל) או לא, כי אם הוא לא חג(מסתובב) אף אחד לא יסובב אותו. לכן, החגים שנקבעו ע"י בורא העולם בהם הוא גילה לנו שכל אלו יחזרו מידי שנה ועלינו רק לכוון את התחנה המתאימה ונקלוט(נרגיש) אותם. ובלשונו של בעל "מאור עיניים" מטשרנוביל בפרשת מקץ: "כי ידוע, כל המצוות זמניות, בבוא הזמן של המצווה נתעורר הדבר שהיה בעת הראשון כשנצטווה המצווה. בחג המצות יצאנו ממצרים, והעיקר, שיצאנו מן מ"ט שערי טומאה, וכמו כן בכל עת בא חג הנ"ל יוצאים אנחנו בני ישראל כל אחד מקליפות".

חג פורים הוא החג הראשון מדרבנן שנקבע ע"י נביאים והם (מרדכי ואסתר שהיו מאחרוני הנביאים, מגילה י"ד): קבלו בנבואה שגם האירוע הזה של פורים הוא "חג" וגם זה לא עבר בקלות והיה דין ודברים בין אסתר לאנשי כנסת הגדולה והיא שלחה להם "כתבונות לדורות" ואנשי כנסת הגדולה שהיו מאה עשרים חכמים ובתוכם שמונים נביאים (מגילה י"א): הסכימו לכך וזה נקבע כחג.

חג החנוכה נקבע כבר אחרי תקופת הנבואה, וכשהיה האור הגדול של נס חנוכה לא ידעו בית דינו של חשמונאי אם האור הזה יחזור בשנה הבאה, כי הם לא היו נביאים ולא ראו מה יקרה שנה הבאה ולכן המתינו לשנה אחרת. אומנם נבואה לא הייתה אך רוח הקודש הייתה וברוח קודשם הם הרגישו עוד פעם את אור החנוכה חוזר ומאיר ולכן רק לשנה אחרת קבעום בהלל והודיה (בני יששכר מאמרי כסלו טבת מאמר ג'). ולכן קריעת ים סוף חוזרת על עצמה וקריעת נהר גינאי לא. לכן לא קובעים חג לזכר וגם הנס של חזקיהו היה נס גדול בשעתו אך לא קובעים את זה חג לדורות.

הרגשת כל חג וחג קשורה למצוות החג. מצוות החג הן פקודות המחשב המעלות את התוכנה הגדולה הזאת ולנו רק נשאר לכוון את המקלטים אצל כל אחד ואחד, וכמו שבמחשב אם רושמים פקודה לא נכונה וגם אם מקישים על הכפתור ליד שזה בסה"כ הבדל של מילימטרים התוכנה לא עובדת, כך מצוות התורה שהן בשלמותם זה עובד.

מחלוקת בגמרא (ר"ה י:) ר' אליעזר אומר בתשרי נברא העולם ור' יהושע אומר בניסן נברא העולם, תוספות אומרים שאלו ואלו דברי אלקים חיים, אלא שבתשרי עלה במחשבה להבראות ובניסן נברא בפועל. לכן ל' ימי ההכנה לראש השנה (חודש אלול) הם הכנה במחשבה ושואלים בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום (שו"ע ס' תכ"ט סע' א) וההכנה לפסח היא הכנה שבמעשה, כפשוטו !

מטרת חוברת זו, להוביל אותנו אל ליל הסדר. להנחות אותנו בליל הסדר עצמו צעד אחר צעד, הלכה למעשה בשיעורין, בכמויות ובזמני האכילה בכל השלבים. יהי רצון שנזכה במהרה לחידוש ימינו כקדם ולחידוש קביעת החודשים והשנים עפ"י ביה"ד הגדול שהיה בבית מקדשנו ועד אז "אין לנו שיוור רק התורה הזאת" הווי אומר שע"י התורה אפשר להשיג אותן השגות והשפעות כשם שהיו בזמן שביהמ"ק היה קיים. כבר מצינו בירושלמי (שבת פ"ט ה"א): "כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה" מכאן למדנו שהלומד תורה צריך שילמדנה במקורותיה. לכן השתדלתי להביא לכל הלכה ולכל פרט את מקורם. המידע הכשרותי ידוע לי מידיעה אישית וממקור ראשון. יהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידי וישמחו בי חברי ויהיו כל מעשנו לשם שמים ונזכה לראות בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

חג כשר ושמח
בני ברק, ניסן תש"ע

העתקה מכתבי הקודש של המקובל רבינו שמשון מאוסטרופוליא ז"ל הי"ד

סוד גדול ונורא, וכתוב שם שכל מי שמעיין הסוד הנפלא והנורא הזה על מכונו, אפילו פעם אחת בשנה, ובפרט בערב פסח, מובטח לו שינצל באותה שנה מכל מכשול וממיתה משונה, ושום אדם לא ימשול בו, וכל אויביו יפלו תחתיו, והוא על במותימו ידרוך, ובכל אשר יפנה יצליח ובכל עסקיו ירוויח, עד ביאת הגואל אמן סלה:

שלום לרבני ארץ, גודרי גדר ועומדים בפרץ, יצילם ה' מכליון וחרץ, כולם קדושים אשר המה בארץ, כל חד לפום חורפיה מקשה ומתרץ, אמן סלה, בתכלית העניין מה שכתב האר"י ז"ל בקונטרס שלו הנקרא פלאות רבות בשער הנקרא יציאת מצרים, פרק ג' דף מ"ב ע"א וזה לשונו:

הנה כבר הודעתך שפרעה נלקח במצרים בעשר מכות אלו על ידי שלשה אלפים ושמונים מלאכי חבלה, הממנים בשלשה רקיעים של טמאה, האחד נקרא שרע והשני נקרא תמוד, והשלישי נקרא בישהא, ועליהם השר הנקרא דלפקט, ועליהם ועל כלם השר הנקרא תקא, בראשית חסר מן השלישי עשרה, וחסר מן הרביעי ששה, וחסר מן התשיעי ששה כפתוב: והנה מה שלקו המצריים במצרים עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות, השם שפ"ו שבו אחז דוד בן ישי, והשם אמר והכה. ומצד השם תק"ל לקו המצריים במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתיים מכות, והשם אמר והכה. ומצד השם אשצ"ה לקו המצריים במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתיים וחמשים מכות, ובמה שהקדוש ברוך הוא מכה, בו מרפא הגלות. מה פשעו ומה חטאו, ומה המעל אשר מעלו אבותינו, להיות בכור הברזל הזה, עד שגאלם בשמות אלו דע"ב צד"א כשח"ב. עד כאן לשון האר"י ז"ל:

והנה מורי ורבותי קדושי ישראל, הדברים האלה פלאים הם, סתומים וחתומים סגור ואין פורש אותם. וכבר שאלוני גדולי ישראל לבאר להם דברי האר"י ז"ל ולא הגדתי. ומגדל אהבת מורי ורבותי אגלה רז זה שנתגלה לי בחלום חזיון לילה, ועכשו אגלה הדבר ברמז לפני כבוד תורתו, והוא רחום יכפר: וזאת הענין: מה שכתב האר"י ז"ל שפרעה נלקח במצרים עשר מכות וכו', פונתו כך: כי אמרו בעלי קבלה מעשית, שיש שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה הממנים להכות את הרשעים ולהענישם בגיהנם ולטהרם מעונותיהם. ועל זה נאמר: "ולכהות באגרף רשע", כי אגרף, רמז שלשה אלפים מאתיים ושמונים, ועל ידם נלקח גם פרעה הרשע. ואומר אני הפותב שזהו סוד נפלא כאשר הוא נכתב במנין ובמספר: דם. צפרדע. כנם. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך. מכת בכרות: אלו עשר מכות כאשר כתבתי אות באות, עולים שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה, הממנים לטהר את הרשעים, והוא פשט נפלא, עין לא ראתה:

והנה החשבון מכון כאשר נכתב כנס חסר יו"ד, גם ערב חסר וא"ו. גם חשך חסר וא"ו. ואז החשבון ממש, לא פחות ולא יותר משלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה, שמענישין את הרשעים. והינו מה שכתב האר"י ז"ל: "כפתוב", פרוש כפתוב בספר תורה, ולא כאשר כתוב בסדורים ובעל ההגדה, כי שם נכתבו כלם מלאים. אלא צריך להיות חסר כמו שכתוב בספר תורה. וגם רבי יהודה לא כתב סימנים כלם רק ראשי תיבות, דצ"ך עד"ש באח"ב, כמו שכתב הרב יצחק אברבנאל וכמו שכתבתי לעיל: והינו מה שכתב האר"י ז"ל: "בראשית חסר מן השלישי עשרה", פרוש: מכה שלישית שהיא כנס חסר יו"ד. "מן הרביעי ששה" שהיא מכת ערוב גם חסר וא"ו. "וחסר מן התשיעי ששה", שהיא מכת חשך גם כן חסר וא"ו. ומה שאמר "כפתוב", רוצה לומר שכן כתוב בספר תורה חסר, כנזכר

לעיל: וזהו סוד אלו "עשר מכות שהביא" הקדוש ברוך הוא במצרים, מכון ממש שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, הממנים באלו שלשה רקיעים: אחד נקרא שרע, ואחד נקרא תמוך, ואחד נקרא בישאה, גם בזה יש סוד גדול ונפלא, אלו שלשת אלפים ומאתים ושמונים מחנות שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים כאמור, שממנים באלו שלשה רקיעים של טמאה, אמר לנו הכתוב סוד נפלא ונורא, ותקן המגיד כמו ששנה אלו "עשר מכות שהביא" שבאלו שלש תיבות נרמזים השלשה רקיעים של טמאה, ושלשת אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, כמנין עשר מכות: דהינו עשר אותיות שרע, מכות אותיות תמוך, שהביא אותיות בישאה, רמז לאלו שלשה רקיעים של טמאה שבהם יש ממנים כמנין שלשה אלפים ומאתים ושמונים מלאכי חבלה ממש, כמנין עשר מכות דם צפרדע וכו', והם שהכו את פרעה ואת המצריים במצרים, כי מלאכי חבלה ממנים להכות את הרשעים לטהרם מעונותיהם כאמור. ועל ידן הכה את פרעה ואת המצריים במצרים מנין עשר מכות אלו, והוא פלא גדול:

ומה שכתב האר"י ז"ל: "ועליהם השר דלפקט", כוננו הוא ששם זה שרשו יוצא ממלת המצרים, והינו:

שלשה רקיעים הם: עש"ר מכו"ת שהבי"א וכפרוש הגאון, ונמשך על המצרים שהוא שם דלפקט באותיות הקודמות לאותיות המצרים, והמ"ם אחרונה היא מ"ם הרבוי ואינה מן השרש, ורמז לזה המגיד במאמר: "אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים", כלומר האותיות שהם קודמות על אותיות המצרים: ומה שכתב האר"י ז"ל "ועליהם ועל כלם השר הנקרא תקא", כוננו, כי ראשי תיבות של אלו עשר מכות, דצ"ך עד"ש באח"ב, בגימטריא תקא, כמנין השר ממש, וכמנין אשר, וזהו סוד כונת הכתוב בסדר בא: "ולמען תספר באזני בנך ובו בנך את אשר התעללתי במצרים", אשר דיקא, שהוא כמספר תקא, וכיוצא בו הרבה פסוקים אלו, שמורים על זה לסוד אשר, כמנין ראשי תיבות של עשר מכות כמו שבארנו, ויש לנו בזה סודות נפלאים. וכבוד אלהים הסתר דבר:

ומה שכתב רבנו האר"י ז"ל: "השם שבו שבו אחז דוד בן ישי, והשם אמר והכה אותם במצרים עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות. והשם תקל אמר והכה אותם במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתים מכות. והשם אשצה אמר והכה אותם במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות". כוננו לסוד נפלא ונורא: פלגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי אליעזר ורבי עקיבא המזכר בהגדה. רבי יוסי הגלילי אומר מנין, ורבי אליעזר אומר מנין, ורבי עקיבא אומר מנין, וזהו שכתב האר"י ז"ל: והשם שפ"ו אמר והכה אותם במצרים עשר מכות, ועל הים לקו חמשים מכות, רמז לרבי יוסי הגלילי. כי רב"י יוסי הגלילי בגימטריא שפ"ו, ומה שכתב שבו אחז דוד בן ישי, רמז גם כן, דו"ד ב"ן יש"י גימטריא שם שפ"ו, שבאותו השם דוקא בא דוד בן ישי. ורמז גם כן מה שכתב בספר סודי רזא, שרבי יוסי הגלילי נצוץ דוד בן ישי. וזה השם הכה אותם. ומצד השם תקל לקו המצרים במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתים מכות, רמז לסוד רב"י אליעזר בגימטריא תקל, והינו רבי אליעזר אומר, דוקא, שהוא שם תקל, לקו המצריים במצרים ארבעים מכות, ועל הים לקו מאתים מכות. ומה שכתב השם אשצה לקו במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות, רמז לסוד רב"י עקיבא, שהוא בגימטריא אשצ"ה עם הכולל, שהשם הזה אמר שיכו המצריים במצרים חמשים מכות, ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות. הרי מרמזים אלו שלשה שמות שפ"ו תקל אשצה באלו השלשה תנאים: רבי יוסי הגלילי בגימטריא שפ"ו, רבי אליעזר בגימטריא תקל, רב"י עקיבא בגימטריא אשצה, והוא סוד נפלא ונורא. רזא דרזין. סתרא דסתרון. הינו כאשר כתבתי למעלת כבוד תורתו, והוא רחום יכפר עון: ומה שכתב רבנו האר"י ז"ל: "במה שהקדוש ברוך הוא מכה, בו מרפא הגלות, מה פשעו מה חטאו אבותינו" וכו', כוננו: באלו עשר מכות שהם דצך עדש באחב, נרמזים באלו אותיות סוד וטעם ירידת אבותינו למצרים,

כמו שכתבתי למעלת כבוד תורתו. והנה באלו המכות הבה אותם, וירפא אותנו הקדוש
 ברוך הוא והכה בהם מכה רבה אצבע אלהים היא, ומן המכה עצמה באה רפואה
 לישראל, שגאלם הקדוש ברוך הוא, וכמו שכתבתי. ומה שכתב: "מה פשעו" וכו', רוצה
 לומר: באלו המכות נרמז החטא של אבותינו שגרם ירידת מצרים. ויש לנו סוד נפלא
 ונורא לתרץ קשיא זה מה שהקשו מעלת כבוד תורתם עלי, אבל גם זה ניתא כאשר כתבתי
 למעלתם, נפלאות מתורתו הקדושה והטהורה. ומה שכתב האר"י ז"ל: "שהקדוש ברוך הוא
 גאל אותנו בשמות אלו דעב צדא כשחב", כוננו כי האותיות ראשונות של דצד עדש באחב
 הם דע"ב, והאותיות שניות הם צד"א, והאותיות האחרונות הם כשח"ב, ונרמזים באלו
 השלשה שמות הרפואה שרפא הקדוש ברוך הוא לישראל, שגאל אותנו בהם, הרי באותן
 המכות שהכו בהם המצריים, נרמזים הגאלה והרפואה לישראל. ויהא רענא לפני הקדוש
 ברוך הוא שייראנו ביאת משיחנו במהרה בימינו, עם המלאכים השיכים לגאלה, ויקים
 בנו מקרא שכתוב: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, אמון נצח סלה:

סדר אמירת קרבן פסח

בזמן שבית המקדש קיים היה הפסח נשחט בי"ד בניסן אחר תמיד של בין הערבים, וע"כ עדי שישלמו פרים שפתינו ראוי לכל הירא וחרד על דבר ה' לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת מנחה שהיא נגד תמיד של בין הערבים, והא לך סידורו:

רבון העולמים. אתה צויתנו להקריב קרבן הפסח במועדו בארבעה עשר לחדש הראשון ולהיות כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם קוראים את ההלל, ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ובטל הקרבת הפסח. ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישראל במעמדו. ואתה אמרת ונשלמה פרים שפתינו. לכן יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שיהא שיח שפתינו חשוב ומקבל ומרצה לפניך כאלו הקרבנו את הפסח במועדו ועמדנו על מעמדו ודברו הלויים בשיר והלל להודות ליהוה ואתה תכוון מקדשך על מכונו ונעלה ונקריב לפניך את הפסח במועדו כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור:

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר:

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית:

ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השנה:

שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו:

והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בן הערבים:

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם:

ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו:

אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על פרעיו ועל קרבו:

ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו:

וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה:

סדר הקרבן פסח מהגאון מהריעב"ץ:

כך היתה עבודת קרבן פסח בארבעה עשר בניסן, אין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים, ערב פסח בין בחול בין בשבת היה התמיד נשחט בשבע ומחצה, וקרב בשמונה ומחצה, ואם חל ערב פסח להיות ערב שבת היו שוחטין אותו בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו, כל אדם מישראל אחד האיש ואחד האשה בני ביתו הגדולים והטהורים ונמולים (ופשם שמילתו מעפבת מלעשות הפסח ומלאכול בו, כך מילת בניו הקטנים ומילת עבדיו בין גדולים בין קטנים וטבילת אמהותיו מעפבת) כל שיכול להגיע לירושלים בשעת שחיטת הפסח חייב בקרבן פסח:

מביאו מן הכבשים או מן העזים זכר תמים בן שנה (אינו טעון סמיכה) ושוחטו בכל מקום בעזרה אחר גמר עבודת תמיד הערב ואחר הטבת הנרות, ואין שוחטין הפסח ולא זורקין הדם ולא מקטירין החלב על החמץ (אפילו היה כזית ברשותו של אחד מבני החבורה בשעת אחת מהעבודות של קרבן פסח, הוא לוקה והפסח כשר):

שחט השוחט (אפי' זר) וקבל דמו כהן שבראש השורה בכלי שרת ונותן לחבירו, וחבירו לחבירו, כהן הקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד וחוזר הפלי ריקן לחבירו וחבירו לחבירו, מקבל את המלא ומחזיר את הריקן, והיו הכהנים עומדים שורות ובידיהם בזיכין שפולן כסף או פולן זהב ולא היו מעורבים, ולא היו לבזיכין שולים שלא יניחום ויקרש הדם, אחר כך תולין את הפסח באינקליות (או במקלות דקים מניח על כתפו ועל

כתף חבירו, תולה) ומפשיט אותו כולו (ובשבת עד החזה ומשם למטה שקל ליה בברזא) וקורעו בטנו ומוציאין אימורים החלב שעל הכרס ויותרת הכבד ושתי הכליות וחלב שעליהן והאליה, אם היה ממין הכבשים לעומת העצה, נותן בכלי שרת ומולחן ומקטירן הפהו על המערכה, חלבי כל זבח וזבח לבדו, בחול ביום, ולא בלילה שהוא יום טוב, אבל אם חל ערב פסח בשבת מקטירין והולכין כל הלילה, ומוציא קרביו וממחה אותן עד שמסיר מהן הפרש (כדי שיהיו נקיים כשצולוהו עמם), שחיתו וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטר חלבי דוחין את השבת, ושאר עניניו אין דוחין:

בשלוש כתות הפסח נשחט, ואין כת פחותה משלשים אנשים, נכנסה כת אחת נתמלאה העזרה, נועלין אותה, ובעוד שהן שוחטין ומקריבין, הלויים קורין את ההלל, אם גמרו קודם שיקריבו את כלם, שנו, אם שנו, שלשו, על כל קריאה תקעו הריעו ותקעו, גמרה כת אחת להקריב, פותחין העזרה יצאה כת ראשונה, נכנסה כת שניה נעלו דלתות העזרה, גמרה, יצאה שניה, נכנסה שלישית, כמעשה הראשונה, כך מעשה השניה והשלישית, אחר שיצאו כלן רוחצין העזרה מלכלוכי הדם ואפילו בשבת, אמת המים היתה עוברת בעזרה, שכשרוצין להדיח הרצפה סותמין מקום יציאת המים והיא מתמלאה על כל גדותיה עד שהמים עולין וצפין ומקבצין אליהם כל דם ולכלוך שבעזרה, אחר כך פותחין הסתימה ויוצאין המים עם הלכלוך, נמצאת הרצפה מנוקה, זהו כבוד הבית, יצאו כל אחד עם פסחו (ועור שלו) וצלו אותם, כיצד צולין אותו מביאין שפוד של רמון תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו, ותולהו לתוך התנור והאש למטה, ותולה כרעיו ובני מעיו חוצה לו. ואין מנקרין את הפסח כשאר בשר, בשבת אין מוליכין את הפסח לביתם, אלא כת הראשונה יוצאין בפסחיהן ויושבין בהר הבית, השניה יוצאין עם פסחיהן ויושבין בחיל, השלישית במקומה עומדת, חשכה יצאו וצלו את פסחיהן:

כשמקריבין את הפסח בראשון, מקריבין עמו ביום י"ד זבח שלמים, מן הבקר או מן הצאן, גדולים או קטנים, זכרים או נקבות, והיא נקראת חגיגת ארבעה עשר, על זה נאמר בתורה וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר, ולא קבעה הכתוב חובה אלא רשות בלבד, מפל מקום היא כחובה מדברי סופרים, כדי שיהא הפסח נאכל על השובע, אימתי מביאין עמו חגיגה, בזמן שהוא בא בחול, בטהרה, ובמועט, ונאכלת לשני ימים ולילה אחד, ודינה ככל תורת זבחי שלמים, טעונה סמיכה ונסכים ומתן דמים שתים שהן ארבע, ושפיכת שירים ליסוד, זהו סדר עבודת קרבן פסח וחגיגה שעמו בבית אלהינו שיבנה במהרה בימינו אמן:

וצריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו שתעלה קריאתו במקום הקרבתו, וידאג על חורבן הבית ויתפלל לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמן:

הערות כלליות לחג הפסח

1. נפסק בשו"ע תמ"ב, ד' "דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל או שאינו מאכל כל אדם, כגון התריאק"ה וכיוצא בו, אע"פ שמותר לקיימו אסור לאכלו עד אחר הפסח, ואף ע"פ שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו" ובמשנ"ב סק"כ "ומ"מ בהנאה מותר כשנעשה התערובות קודם פסח" ולכן, סבון, שמפו, דאודורנט, תמרוקים, בשמים, מוצרי איפור, חומרי ניקוי, אבקת כביסה, כלים חד פעמיים, תבניות אלומיניום (גם לא צריכים כשרות כל השנה, והתבניות לא צריכים הגעלה לפני שימוש ראשון וגם לא סירים) מנחת יצחק ח"ד סי' קי"ב, ציצ"א ליעזר י"ב סי' נ"ה) וכדו' לא צריכים להיות כשרים לפסח וגם אם יש חומר גלם שמקורו מחמץ הוא נפסל לחלוטין מאכילת כלב וכן הדין במשחות וטיפות (אג"מ או"ח ג, סב / תוס' נידה לב. ד"ה כשמן, לענין סיכה כשתיה כתבו הפוסקים שדין זה נאמר רק ביוכ"פ, ראה בפרי חדש או"ח ס' תרי"א, נקודות הכסף יו"ד סוס"י קי"ז, מחזיק ברכה לחיד"א ס' תרי"ד והחזו"א [דמאי ט"ו, א'] כתב שמה שאינו ראוי לאכילה אין בו איסור סיכה).
וכל "הפסטיבל" של המוצרים הנ"ל בכשרות לפסח, הינו מיותר לחלוטין. זה פשוט פרנסה לעוד כמה יהודים.
משחת שיניים וסבון כלים, על פי דין גם לא צריכים הכשר לפסח (שו"ת קנה בשם ח"א ס' כ"ה) ויש מחמירים.

2. חשוב להדגיש, כי כל מי שנוטל תרופה באופן קבוע אסור לו לשנות אותה במהלך הפסח, אלא עליו להמשיך את הטיפול התרופתי הקבוע. עוד יש לומר, כי טבילות התרופות בזמננו (הנלקחות בבליעה, להבדיל מכדורי מציצה וסירופ מתוק), אין לאוסרם משום תערובת חמץ ודרכי תשובה יו"ד קנ"ה, כ"ח). רוב הטבילות עשויות ללא חמץ כלל אלא עשויות עם עמילן הנעשה מקטניות ואפילו המיעוט שמעורב בהם חמץ, החמץ נפסל מאכילת כלב לפני הפסח), בודאי שיש להתיר לחולה שאין בו סכנה וק"ל עם סכנה) לקחתם בפסח, ואין להחמיר (ראה בנשמת אברהם ח"א או"ח עמ' רס"ו).

3. עוגה שנעשית מקמח תפוחי-אדמה, ברכתה "שהכל" ולאחריה "בורא נפשות". אם לפחות חצי מכמות הקמח הוא קמח מצה - ברכתה "מזונות". יש להזכיר שקנידלך ברכתם "בורא מיני מזונות".
בערב פסח אין לאכול עוגות מקמח מצה וקנידלך משעה עשירית (15:53) ויש אוסרים לאכול עוגות מקמח מצה כל ערב פסח (רמ"א סימן תע"א ומ"ב סק"כ, סדור עולת ראיה ח"ב עמ' רמ"ג). לדעת האוסרים, קנידלך מותרים עד שעה עשירית וזאת מכיוון שעברו בישול בכלי ראשון (וכמבואר במשנה ברורה סק"כ).

4. לענין מצה עשירה יש לחלק בין אשכנזים לספרדים כמפורט:
לספרדים: מותר לאכול מצה עשירה עד שעה עשירית (שו"ע ס' תע"א סע' ב', שדעת השו"ע שמי פירות אינם מחמיצים) בחול המועד מותר לאוכלה.
לאשכנזים: מותר לאכול מצה עשירה עד סוף זמן אכילת חמץ (רמ"א ס' תס"ב סע' ד' ומ"ב ס' תע"א סק"י, שדעת הרמ"א שמי פירות כן מחמיצים) בפסח עצמו ובחול המועד אסורה באכילה. יש להבהיר שמצה עשירה צורתה כמצה רגילה! אלא שכתוב על האריזה שבתהליך היצור השתמשו בקמח ומי פירות בלבד, כאשר מצה רגילה זה קמח ומים בלבד.
העוגיות של מאפיית פפושדו בחולון ושל מאפיית גטניו בבני ברק הנמכרות כמצה עשירה וכעוגיות יין, הינם חמץ גמור בכשרותן לפסח אף לספרדים, כך הורה הגר"מ אליהו שליט"א וכן דעת הרב אליהו בקשי דורון ושו"ת בנין אב ח"ד, כ"ד-כ"ה) ועוד, כיוון שיש בהן חומר משמר או אלקהוול והטעם שבכל עוגייה שיש בה חומר משמר, הרי שגורם הוא להחמיץ את העיסה מהר יותר (וכדין מי פירות שהוסיפו להם מים. וראה ס' תס"ב סע' ב' ג'). וה"ה אם יש בהם אלקהוול (יין שמורכב גם ממים). והדברים אמורים בשל העובדה שהקמח ממנו עשויות עוגיות אלה הינו קמח רגיל וכפי שכתוב על האריזה "קמח לפסח" או "קמח למצות" (שהוא קמח רגיל רק שלא לתתוהו=שלא הרטיבו את החיטים לפני

הטחינה, בניגוד לקמח הרגיל שבו מרטיבים את החיטים לפני הטחינה) אך מסוגל הוא עדיין להחמיץ, אך אין זה קמח מצה, שהוא ממצות טחונות שאין באפשרותן עוד להחמיץ. ומה שכתבנו שכן הדין אף לספרדים, זאת משום שלמנהג האשכנזים ממילא אסור לאכול בפסח מצה עשירה וקל וחומר את העוגיות הנ"ל (מקראי קודש, הר"י, פרק ד' הערה קמ"ג, ופרק א' הערה כ"ג). יש להוסיף כי השמן הנמצא ברכיבי העוגיות הוא שמן סויה=קטניות. כל האמור לעיל נכתב מתוך ידיעה ברורה וממקור ראשון על תהליך היצור במקום של עוגיות אלו בשנים האחרונות. בעוגיות אלו מוסיפים מלח ומשפרי אפיה וכל שנה מוסיפים או משנים חומרי גלם. הכשרת המקום היא פחות מחובבנית. משתמשים בייצור עם יין לא מבושל והמשגיח שומר על היין ולא משגיח בייצור. יש להוסיף כי מאפית פפושדו בחולון ומאפיית גטניו בבני ברק הם היחידים בארץ המייצרים את העוגיות הנ"ל, היות ואין אף גורם המאשר לפסח עוגיות אלו מלבד רב העיר חולון אברהם יוסף, המנסה להתלות באביו הרב עובדיה יוסף שליט"א. גם ועד הכשרות בד"צ "בית יוסף" מיסודו של הרב עובדיה יוסף אינו נותן כשרות לעוגיות אלו ועל אריזת המוצר מופיע סמל רבנות חולון בלבד גם על המיוצרות בבני ברק). גם הרב עובדיה יוסף אינו נותן להם כשרות, על האריזה כתוב שהיצור ע"פ פסק או שיטת הרב עובדיה יוסף. אך מתוך ידיעה אישית וברורה הדבר לא כך, לרב עובדיה יוסף לא נאמרה כל האמת בעניין דרך הייצור במקום ואסתפק במילים אלו.

5. משקאות הדיאט של חברת קוקה קולה (קוקה קולה זירו, דייאט קוקה קולה- פנטה- ספרייט) מותרים בשימוש לאוכלי קטניות בלבד. הממתיק המלאכותי במוצרים אלו מופק מקטניות, ע"כ רק כתוב עליהם כשר לפסח אך אין עליהם את חותמת הכשרות של הרב לנדא.

6. יש לכל אחד להשתתף בעריכת שולחן הסדר ובהכנות לקראת ליל הסדר.

7. נוהג היה רבי לוי יצחק מברדיצ'ב לומר סמוך לחג הפסח: על ידי ההכנות לפסח בביעור החמץ, ניקוי הבית, הגעלת הכלים, אפיית המצות ובישול מאכלי החג, אפשר להגיע למדרגת רוח הקודש. אלא שבתוך כל ההכנות, מתרוצץ לו השטן עם מידת הכעס והא מנצל את המצבים השונים: השתוללות הילדים, לחץ הקניות ושעון החול ההולך ואוזל, בעוד "ליל הסדר" קרב והבית טרם מורק כדין (אבק אינו חמץ) – כדי לעורר כעס בין הורים לילדיהם, בין בעל לאשתו וכיו"ב וכך מפסידים מדרגות רוחניות גבוהות ביותר השמורות לעם ישראל בימים המיוחדים שלפני חג הפסח.

8. ובעניין ההכנות לחג, כבר האריכו בספרים שמלבד ניקיון הבית מהחמץ יש לנקות גם את נפשותינו מן החמץ שהוא היצה"ר.

ליל הסדר הלכה למעשה

1. מצה, ד' כוסות, כורך ואפיקומן צריכים הסבה. יש לסובב את הכסא כך שהמשענת תהיה בשמאל היושב וכך ישען, גם איטר ישען על צד שמאל שלו! גברים חייבים להסב, ונשים פטורות, אם לא הסב יש לחזור ולשתות ולאכול בלי ברכה. כוס שלישית ורביעית אם לא הסב, לא יחזור וכן בכורך ובאפיקומן וס' תע"ב מ"ב סק"כב).

2. גם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל מצות הנוהגות באותו לילה, "דאף שהוא מצוה שהזמן גרמא מ"מ חייבות שאף הן היו באותו הנס": וכגון מצה ומרור ואמירת הגדה וש"ע סימן תעב סעיף יד ומשנה ברורה).

3. **קדש:** משנ"ב סימן תעג: "קודם שיקדש יכוין שרוצה לקיים מצות קידוש וגם מצות ד' כוסות"

שו"ע סימן תעב סע' ט: "שעור הכוס רביעית... וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול בינתיים" והמ"ב במקום כתב "דהיינו שלא ישהה בשתיית הכוס יותר מכדי אכילת פרס ואם שהה יותר משיעור זה אין מצטרף תחלת השתיה לסופה ואפילו בדיעבד לא יצא". שיעור רביעיית לארבע כוסות שווה נפח של 86 גר' שזה קצת פחות מחצי גביע לָבֵן של 200 מ"ל, לכן יש למדוד את הגביעים והכוסות שהם מכילים חצי גביע לבן.

יש לשתות את כל הרביעיית בהמשך רצוף אחד, ולא יותר מ-4 דקות. (ושש"כ ח"ב פרק מ"ח סע' י') אם הכוס מכילה יותר מרביעיית מן הדין מספיק לשתות רק רב רביעיית וס' תע"ב ומ"ב ס"ק ל"ג) ומכל מקום יש למלא לאחר מכן את הכוסות עד תומן. בברכת "שהחיינו" בקידוש, יש לכוון לפטור את כל מצוות הלילה. מי שקשה לו לשתות יין, ייקח מיץ ענבים לד' כוסות ולא צריך להכריח עצמו ביין אם קשה לו ולא נהנה מזה. אם אחד מברך לכולם יכוון להוציא והשומעים יכוונו לצאת ויענו אמן, (ויוצאים מדין שומע כעונה) וישתה כל אחד את ה"רביעיית" מהכוס שלפניו.

4. **רחץ, כרפס:** יש ליטול את הידיים ע"י כלי, הרבה פוסקים כתבו לקחת תפוז ויש נהגו סלרי או צנון, בסלרי יש בעיה של תולעים בעיקר בתפוחת ואם אין של "חסלט" ללא תולעים אז עדיף תפוז או צנון. ובכל מקרה יש לאכול בכמות קטנה פחות מכזית, ואינו מברך אחריו, אפילו אם אכל כזיתו שו"ע ס' תע"ג, סע' ו'.

5. **יחץ** : "ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשתיים ויתן חציה לאחד מהמסובין לשומרה לאפיקומן, ונותנין אותה תחת המפה, וחציה השני ישים בין שתי השלמות" (שו"ע סימן תע"ג, סע' ו')

6. **מגיד** : משנ"ב תעג סק"א: "וקודם הגדה יכוין או יאמר לצאת ידי מצות סיפור יציאת מצרים" שכל אחד יגיד בפיו. יש להקפיד שהמצות מצווה והמרור יהיו על השולחן מתחילת אמירת ההגדה.

מי שלא אמר או לא שמע את הקטע "רבן גמליאל אומר... פסח מצה ומרור וכו' לא יצא ידי חובה כראוי, ויש אומרים שלא יצא כלל, ורצוי שקטע זה כל אחד יגיד (ס' תע"ג במשנ"ב סק"סד).

שו"ע תע"ג סע' ז : "וכשיגיע למצה זו צריך להגביה, להראותה למסובין שתחבב המצוה עליהם. (ויש להגביה מצה הפרוסה שהיא כלחם עוני) וכן כשיגיע למרור זה; וכשיגיע ל"לפיכך אנחנו", מגביה כל אחד כוסו בידו עד שחותם גאל ישראל". וכשאומר "פסח על שום מה..." לא יגביה את הזרוע שהוא זכר לקרבן פסח, דהוי כמגביה קדשים בחוץ, דנראה מזה שהקדישו לפסח (משנ"ב סק"עב).

7. **רחצה** : יש לומר את הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות אכילת מצה לפני הנטילה. חשוב להדגיש ולומר שאני מקיים מצוות עשה דאורייתא של אכילת מצה. החת"ס כותב שמצה זו מצוות האכילה היחידה מדאורייתא שיש כיום, כשאין בית מקדש.

8. **מוציא מצה** : שו"ע סימן תעה סע' א' : "יטול ידיו ויברך על נטילת ידיים, ויקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה (=החצי האמצעי מהיחץ) בין שתי השלמות, ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה, ואחר כך יבצע מהשלמה העליונה ומהפרוסה, משתיהן ביחד, ויטבלם במלח. הגה: ואין המנהג לטבלה במלח בלילה ראשונה, דפת נקי אין צריך מלח. ויאכלם בהסיבה ביחד כזית מכל אחד... יאכל של המוציא תחלה ואחר כך של אכילת מצה"

משנ"ב : "ויאחזם בידו - כל שלשתן העליונה והתחתונה בשביל לחם משנה והפרוסה ע"ש לחם עוני ויברך ברכת המוציא ויניח השלישית להשמט מידו ויברך על הפרוסה עם תפיסת העליונה על אכילת מצה ויברך שתי הברכות טרם ישברם. ...לפי שבירך שתי הברכות וכוונתו היה על השלמה ועל הפרוסה לפיכך צריך לאכול משניהם"

"כזית מכל אחד - מן הפרוסה בודאי צריך כזית דהא מברכין על אכילת מצה ואין אכילה פחותה מכזית אבל פרוסת המוציא הלא קי"ל דהמוציא מברכין אפילו על פחות מכזית וכנ"ל בסימן ר"י אלא משום דיש פוסקין שסוברין דברכת המוציא קאי על הפרוסה וברכת על אכילת מצה קאי על השלמה לכך צריך מכל אחת כזית".

לסיכום: יש לאכול בלילה 4 כזיתים, שניים על המוציא ואכילת מצה, אחד לכורך ואחד לאפיקומן,

ושמברך המוציא יחזיק שלושתן ובברכת אכילת מצה יחזיק את העליונה וחצי האמצעית (את החצי השני שומר מהיחץ לאפיקומן) ויאכל את הכזית הראשון מהעליונה, והכזית השני מהחצי מצה האמצעית.

שש"כ פרק נ"ה סע' ה': "יקפיד לקחת ללחם משנה לחמים שבכל אחד מהם יש לפחות כשיעור כזית, ולכתחילה טוב שיהיה בהם לפחות כדי שכל אחד מן המסובים יטעם מן הלחם משנה. ולכן, מוטב לתת בליל הסדר לפני כל אחד מן המסובים שלוש מצות, כדי שכולם יקיימו מצות הלילה כדין ויבצעו על לחם משנה ויאכלו ממנו. ... ויש לדון, דבליל הסדר אם רק לבעה"ב שלוש מצות, שתיים ללחם משנה ואחת ללחם עוני, נמצא שאין לו מה לחלק למסובים, ואיך יוצאים ידי לחם משנה, ולכן י"ל דעדיף טפי שלכל אחד מן

המסובים יהיו לו שלש מצות שיאכל מהן ללחם משנה ולמצוות מצה"ה (הע' פ"ד שם) והעצה הזאת פוטרת את הבעיה שבלחם משנה של העורך אין כזית לכל אחד מהמסובים.

שיעור הכזית: שיעור הכזית הוא כנפח הזית הטבעי שבימנו (כ- 6 סמ"ק) (מידות ושיעורי תורה לרב חיים בנש פ"ב סע' ו' הערה 31, ועין בהרחבה מאמרו של הנ"ל בקובץ בית אהרן וישראל, שנה ט' גליון ב' עמ' קזרעז, וע"ע במוריה שנה 19 גליון ג-ד(רס-רכ) אלול תשנ"ג עמ' צט במאמרו של הרב הדר יהודה מרגולין, ראה גם במאמרו של הרב מרגולין בקובץ אורייתא ניסן תשנ"ט (195-215) שזה כ- 1/5 מצת מכונה שאם נרטיב 1/5 מצה ונגלגל אותה זה יתפוס נפח של זית (1/2 קופסת גפרורים), במצת יד יש לשער ע"פ אותו הסבר, (שיעור זה הוא גם לכורך ולאפיקומן) ונכון להוסיף מעט כנגד מה שנשאר בין השיניים. דע שהשו"ע בס' תפ"ו כתב: "שיעור כזית יש אומרים דהוי כחצי ביצה", לכן לכתחילה מן הראוי שאת הכזית הראשון של המצה לאכול בנפח של חצי ביצה שבימנו, אך יש לדעת שזו חומרא.

יש לאכול את המצה תוך כדי אכילת פרס כמבואר במשנה ברורה ס' תעה סק"ט, שיעור כדי אכילת פרס הוא פרק הזמן הדרוש כדי לאכול כשלש- ארבע ביצים מפת כאשר מלפתים אותה במאכלות אחרים, רבים הכריעו שהוא ארבע דקות (וערוה"ש ס' רב סע' ח, כה"ח ס' רי סק"ח, שיעורי תורה לגרא"ח נאה ג טו), נמצא שיש לאכול את המצה תוך 4 דקות ואת 2 הזיתים תוך 8 דקות רצופות, ואין לדבר בין הברכה לסיום האכילה. חולה או זקן ובדיעבד גם תוך 14 דקות (לפי 7 דקות=אכילת פרס) יצא ידי חובה.

מי שאין לו 3 מצות לפניו שמקבל מהבוצע חתיכה ישלים לגודל המתאים גם במצת המצווה וגם באפיקומן.

יש נוהגים שאחד מברך לכולם על המוציא ואכילת מצה, ויש להגיד לו לכוון להוציא ולמסובים לכוון לצאת. ויש הנוהגים שכל אחד מברך לעצמו, ויש נוהגים שאת ברכת "המוציא" יברך העורך ואת ברכת "אכילת מצה" יברך כל אחד לעצמו.

כמובן שאת מצות המצווה (=ה-4 כזיתים שהזכרנו לעיל) יש לאכול מצה שמורה כמבואר בשו"ע ס' תנ"ג סע' ד': "החטים שעושים בהם מצת מצוה טוב לשמרון שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה" וכמבואר במשנה ברורה במקום.

כתב בשו"ת חת"ס ח"ה בהשמטות ס' קצ"ו: "מצות עשה של אכילת מצה משומרת בליל פסח היא המצווה היחידה הנשארת לנו מכל מצוות אכילה שבכל התורה, אין לנו פסח ולא קדשים לא תרומות ולא מעשר שני רק מצות אחת משנה לשנה".

9. **מרור:** שו"ע סימן תע"ה סע' א': "... ואחר כך יקח כזית מרור וישקענו כולו בחרוסת, ולא ישהנו בתוכו שלא יבטל טעם מרירותו ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו, ויברך על אכילת מרור ויאכלנו בלא הסיבה"

מה זה מרור? שואל השו"ע ועונה בסימן תע"ג סע' ה' (בסוגריים מובאים דברי המשנ"ב כלשונם): "אלו ירקות שיוצאים בהם ידי חובתו (ור"ל ידי מצות מרור לקיים מה דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו), חזרת, עולשין, תמכא, חרחבינא (פירוש מיני עשבים מרים) וכתבו אחרונים שתמכא הוא חריין" בלשוננו ועל חזרת כתב הח"י וכן הח"צ שהוא מה שאנו קורין שאלאטי"ן (=חסה), מרור (הוא גם כן מין ירק); ועיקר המצוה בחזרת". וזאת ע"פ הגמרא בפסחים ל"ט. שמבארת שחזרת זה חסה.

ולכן יש לקחת למרור ולכורך חסה שהיא החזרת שנשנתה ראשונה במשנה והיא מצוה מן המובחר ושכך כתב החכם צבי (ס' קי"ט) והסכים עמו בשו"ת החת"ס (או"ח ס' קל"ב), ופה בא"י ודאי שיש הידור מצוה לקחת דוקא חסה וכ"כ הגרי"מ טיקוצינסקי בקיצור דיני א"י וכ"כ הגרא"ח נאה (בשיעור עמ' קצה), ובאמת מדברי השו"ע משמע שאין זה הידור אלא דין גמור. ובמיוחד שיש היום חסה ללא תולעים! הגרש"ז אורבך זצ"ל נהג לאכול חסה למצוות מרור. האוכלים "חריין" בד"כ קשה להם לאכול כשיעור בגלל החרפות ועוד הרי נאמר בשו"ע ס' תע"ה סע' ג': "אבל אם בלע מרור, לא יצא דטעם מרור בעיניו וליכא" וצריך ללעוס את המרור ולהרגיש את טעמו".

יש לאכול כזית מרור (לפי שיעור כזית שהבאנו לעיל בעניין המצה) דהיינו לאכול חסה בגודל שאם נקפל את החסה ונמעך את החללים הכדור שיווצר ימלא חלל של זית.

10. כורך : שו"ע סימן תעה סע' א': "ואחר כך נוטל מצה שלישית ובוצע ממנה וְכֹרֶכָה עִם הַמָּרֹר וְטוֹבְלָהּ בַּחֲרוֹסֶת. הַגָּה: וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דַּאִין לְטוֹבְלוֹ, וְכֵן הוּא בַּמִּנְהָגִים וְכֵן רֵאִיתִי נוֹהֲגִין. וְאוֹמֵר: זָכַר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלֵּל, וְאוֹכְלֵן בִּיחָד בְּהִסְיָבָה. וּמִשְׁבִּירֶךְ עַל אֲכִילַת מִצָּה לֹא יִסִּיחַ בַּדְּבָר שֶׁאֵינוֹ מַעֲנִיין הַסְּעוּדָה עַד שִׁיאָכֵל כְּרִיכָה זֹה, כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה בְּרַכַּת אֲכִילַת מִצָּה וּבְרַכַּת אֲכִילַת מָרֹר גַּם לְכְרִיכָה זֹה". וּמִסְבִּיר הַמַּשְׁנ"ב בְּסֵק"טז: "וְכֹרֶכָה עִם הַמָּרֹר - וְצָרִיךְ כְּזֵית מִצָּה וְכְזֵית מָרֹר. וְטַעַם כְּרִיכָה זֹה כְּדֵי לְצַאת דַּעַת הַלֵּל דֵּס"ל דְּקָרָא דַּעַל מִצּוֹת וּמָרֹרִים יֵאָכְלוּ בַּהֲדֵי הַדָּדִי מִשְׁמַע וּמ"מ לְצַאת רַק בְּזֶה יָדֵי אֲכִילַת מִצָּה וְאֲכִילַת מָרֹר אֵי אֲפֹשֶׁר בְּזֶה" (ז' = בְּזִמְנָן הַזֶּה) אֲפִילוֹ לְהַלֵּל דְּכִיוֹן דְּמָרֹר בְּזֶה"ז דְּלִיכָא פִּסְחָא אֵינוֹ רַק מִדְּרַבְנָן וְע"כ כְּשִׁיאָכֵלם בִּיחָד אֵתִי טַעַם מָרֹר וּמִבְטָל לֵה לְטַעַם מִצָּה שֶׁהוּא מִדְּאוּרֵייתָא אֲפִילוֹ בְּזֶה"ז וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לֵאכּוֹל מִתַּחֲלָה כָּל אֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְאַח"כּ אוֹכֵל שְׁנֵיהֶם בִּיחָד כְּדֵי לַעֲשׂוֹת זָכַר לְזִמְנָן שֶׁהִיא מִקְדָּשׁ קַיָּים וְהַקְרִיבּוּ פִּסְחָא וְאֵז לְפִי דַּעַת הַלֵּל הָיוּ אוֹכְלִים מִצָּה וּמָרֹר בִּיחָד".

את הכזית מצה וכזית מרור של הכורך יש לאכול תוך כדי אכילת פרס כמבואר לעיל ולפי השיעורים של כזית מצה וכזית מרור.

את אכילת המצה המרור והכורך יש לאכול בהמשך רצוף אחד, ואסור לדבר ביניהם (כגון להחליף חוויות על "טעם המצה" וכדו')

11. צפון : שו"ע סימן תעז סע' א': "לאחר גמר כל הסעודה אוכלים ממצה השמורה תחת המפה כזית כל אחד, זכר לפסח הנאכל על השבע, ויאכלנו בהסיבה ולא יברך עליו, ויהא זהיר לאכלו קודם חצות. ויקדים עצמו שגם ההלל יקרא קודם חצות", (זמן חצות 00:46), גם את הכזית של האפיקומן יש לאכול תוך כדי אכילת פרס. יש לדעת כי לדעת רש"י והרשב"ם עיקר מצוות אכילת מצה היא באפיקומן, ולכן המחמיר לקחת שני כזית מצה לאפיקומן תבוא עליו ברכה וסימן תע"ז ובמשנה ברורה סימן קטו א'. אין לאכול לאחר האפיקומן ואם אכל יחזור ויאכל כזית מצה (משנ"ב, תעה, סק"א) מותר לשתות מים, תה וקפה.

שיעורי האכילה שהבאנו הם השיעורים ע"פ ההלכה, שיעורים גדולים יותר המתפרסמים הם לחומרא ויותר מכך. ראוי להדר לאכול יותר אם אפשר לו, אבל מי שקשה לו להדר יכול לסמוך לכתחילה על השיעור שהבאנו לעייל.

יום הארבע עשר בניסן בא, והחברים האחים של איגוד ישן נושן מוזמנים לסעודה הנערכת בכל הארץ, הם באים לחגוג את חג היסוד של חברתם. שבועות רבים התכוננו לחגיגה חדשים רבים הובילו אניות בלב ים את לחם האגודה אל אחים רחוקים איגוד האחים דואג גם ליושבי בתי הסוהר. לחם החברה יביא נחמה ועידוד לאסירי עני יושבי חושך וצלמות. איש לא ייעדר בלב קל מסעודה חגיגית זו. גם מי שהתנכר כל השנה למטרות האחים, גם מי שפרק מעליו את עול חברתם יזכור עתה את החובות והקשרים הישנים בכל מקום הוא רואה את סמלי האיגוד. כל איש בחוגו מתעסק להכין את החג. וחג היסוד החוזר בכל שנה מציג לפניו את השאלה החמורה: כלום לא תשתתף בדאגות החברה ובחובותיה !! ראה הברירה בידך לשכוח אותה אך לעולם לא תוכל להשתחרר ממנה.

(מתוך הקדמה להגדה שלפסח "נחלת השר" לרש"ר הירש)

אב ישראלי, הקב"ה דורש ממך תמיד להשקות את בניך הצעירים בתורת ישראל ורוחו ! כבר בגיל צעיר תביא אותם אל אלקיך ותנפח בהם נשמה ישראלית שתבער באש ישראל ותדבק בגורלו, אולם הלילה הזה שבו אתה עצמך חוגג את יום הולדתך ההיסטורי ואת תחילת תפקידך הישראלי, אותו העיד השם במיוחד להקדשת בניך הקטנים אלה הבנים שבקידושם או חילולם תלויה נצחיות עמך והמשך הקיום והפריחה של היחס שהוחל ביציאת מצרים.

ובשעה שאתה פורם להם ולעצמך את הלחם שבו הנך מצטרף לתפקיד ההתמסרות של ישראל - אל נא תחסר המילה היוצאת מן הלב. יהא נא לבך חדור בהכרת תפקידו הנעלה של אב ישראלי ולמד את מובן הלחם הזה, את רוח החג הזה ואת משמעות המאורע הגדול הזה למען יכירו מתוכו את תפקיד ישראל.

(הגדה של פסח "נחלת השר" לרש"ר הירש עמ' 51)

"אם צודקת הסטטיסטיקה הרי אין היהודים יותר מאשר אחוז אחד מן הגזע האנושי. פירור של אבק כוכבים, אבוד בתוך הזוהר של שביל החלב. ראוי היה שבקושי נשמע על היהודי. אבל שומעים עליו היטב, שומעים עליו מאז ומעולם. הוא הבולט ביותר על כוכב לכת זה. חשיבותו המסחרית אינה עומדת ביחס לנפחו המצומק. תרומתו לרשימה העולמית של שמות גדולים בספרות, מדע, אמנות, מוזיקה, רפואה, ופיננסים היא מעבר לכל פרופורציה לחולשת כמות מספרו. מלחמתו בעולם בכל הדורות היא מלחמה נפלאה. והוא נלחם תמיד כשידיו קשורות לו מאחור. הוא רשאי להיות גא על עצמו, והיינו סולחים לו על כך. המצרים, הבבלים והפרסים עלו ומלאו את העולם בשאון הדר ויפעה, עד שהועם הזוהר והם שקעו ועברו מן העולם. היוונים והרומאים הלכו בעקבותיהם. עוררו רעש עצום ונעלמו. עמים אחרים הופיעו, נשאו ברמה את לפידם לזמן מה, אך הוא נשרף באש של עצמו ועתה, הם יושבים בצל או אבדו בכלל. היהודי ראה את כולם, הכה את כולם והוא היום מה שהיה אז. אינו מראה סימני שקועה. לא תשישות של זקנה, אין האטה בקישוריו וערנותו לא קהתה. כולם בני תמותה בעולם מלבד היהודים. כל הכוחות חולפים והוא נשאר." "מה סוד נצחיותו" ?

(מרק טווין)

שאלת הבנים

אצל כל הבנים השאלה היא בלשון יחיד. "והיה כי ישאלך בנך" ואצל הרשע נאמר : "וכי יאמרו אליכם בניכם" ולמה ? כי הרשע שהוא לבד לא יפתח את הפה, מי שיש לו אמת שם פס על כל העולם. מי שחי בשקר לא יפתח את הפה לבד אא"כ יש עמו רבים, הוא צריך את ה"חברה". שקר אין לו רגלים, אז איך הוא עומד ? כל אות לבד לא יכולה לעמוד אך שלשת האותיות יחד יש להם כבר ג' רגלים. הרשע שהוא לבד לא יפתח את הפה, אך שיש הרבה רשעים כל אחד חושב שיש לו בסיס ואז הם פותחים את הפה. "יתפרדו כל פועלי און" כי ברגע שהם יתפרדו אז נגמר העניין שלהם. הבן הרשע לא בא לבד אא"כ יש עמו כוח תגבור.

ארמי אובד אבי

"...ומזה אנו רואים מה שביארנו כמה פעמים שבכל הדברים שאדם רוצה עי"ז לנוס מפני השי"ת, אז אותו הדבר בעצמו הוא הסיבה שמביאו לידי זה שיראה ממנו יתברך. ויש כמה ראיות ברורות לזה, אחד מזה שיוסף הלך למצרים, שהשבטים היו רוצים לאבד חלומותיו ודבריו ובשביל זה מכרוהו למצרים דשם אין עבד מולך ועי"י אותו הסיבה בעצמו נתקיימו חלומותיו. כן בנינוה במה שברך יונה ליפו זה היה הסיבה שישמעו לנבואותיו, כמו"כ הכא גבי לבן הארמי שהיה רוצה רק לדחות את יעקב והחליף משכורתו וזה עצמו היה הסיבה שיעקב היה צודק וברח מלבן. וזאת רמזה התורה שהרמאי ברמאותו מביא עליו הרעה באותו רמאות עצמו ואין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד השם".

"מאיר עיני חכמים" לפרשת וישלח
לאדמו"ר ר' מאיר יחיאל הלוי הלשטוק מאוסטרובצה

דיינו

בפיוט "כמה מעלות טובות למקום עלינו" מודים אנו להשם ואומרים: גם אם לא היית עושה לנו את כל הניסים האלו אלא רק את חלקם היינו מודים לך, היינו מודים לך גם בלי כל הטובות. השפעת עלינו טובות הרבה אך אילו הוצאת אותנו ממצרים גם ללא עשיית השפטים במצרים, גם זה היה הרבה בשבילנו, וכך הלאה. אך אחד הקטעים תמוה מאוד. "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו" מה זה? את הקטע הזה יש הרבה יהודים שאומרים בלב שלם. רבש"ע: אם לא הייתה נותן לנו את התורה היה מספיק לנו בלי זה! וקשה: זו דרך ארץ? ועוד עם מנגינה?!

התשובה היא שאם לא הייתה ניתנת התורה זה לא היה פוטר אותנו מקיום המצוות. כי להיות בני אדם היינו חייבים בכל מקרה. אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול, גזל מממלה, עריות מיונה ודרך ארץ (עירובין ק:) היינו צריכים לעשות הכל, אבל אז הייתה העבודה קשה.

א. לחשוף את הדברים כמו שעשה אברהם אבינו שקיים את התורה עד שלא ניתנה. כי התורה היא התכנית של העולם, ואפשר דרך העולם להגיע לתורה. כמו שניתן להפעיל מכשיר גם ללא ההוראות, רק שאז זה יותר קשה וגם מסוכן.

ב. לא להתבלבל, משום שמכל בעלי החיים יש ללמוד דבר אחד טוב, הבעיה היא, שאפשר להגיע לכל מיני דברים נוראים. זה מאוד מסובך לדעת מה ללמוד אם אין לך קו מנחה.

ולכן אנו אומרים: אתה אלוקים נתת לנו את ספר ההוראות אבל גם אם לא היית נותן לנו והייתה העבודה מוטלת עלינו גם אז היינו מודים לך. לכן "על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו..."

המרור

מכל הירקות הנזכרים בשו"ע בס' תע"ג סע' ה', יש להעדיף לצורך המרור את החסה. שחזרת היא חסה כדברי הגמרא: מאי חזרת? חסה (פסחים ל"ט). וראה בהרחבה בהלכות ליל הסדר). איך עלה של חסה יכול להזכיר את השעבוד?

החסה מבטאת את המרירות בצורה מאוד עדינה ודקה ויש כאן עניין עמוק מאוד. ישנה אפשרות לעשות חזיון אור קולי של יציאת מצרים להראות את השעבוד עם כל התאורים של מחנות ההשמדה שהיו במצרים ואנשים היו יוצאים מזועזעים ונרגשים. אבל התורה אומרת לא, כזית מצה מבטא את החירות וכזית מרור את השעבוד. ב-4 ביולי יום העצמאות של ארה"ב רואים זיקוקים וחגיגות, אבל יש מישהו שם שמרגיש את השמחה שהייתה ב-4 ביולי אז? זה נהיה הכל טכני. ואצלנו, אנשים שאכלו 60 אפיקומנים ומחכים בערגה ל-61, זה עובד!

משל למה הדבר דומה? לשני חולים באותה מחלה אחד הולך לרופא סטנדרטי שנותן לו אנטיביוטיקה, השני הולך לפרופ' משלם טוב נבדק מכף רגל עד ראש. הראשון יוצא מאושר עם רשימה מכובדת לבית המרקחת והשני יוצא עם טיפול קטן. שבוע לאחר מכן הראשון לקחת את כמות התרופות והבריא והשני כלל לא חש בשיפור המצב. אחרי חצי שנה הראשון נוטה למות והשני בריא! מה ההבדל?

הרופא של הראשון טיפל בסימפטומים והשני ירד לשורש. הוא הדין פה, בוחן כליות ולב מכיר את נפש האדם ויודע בדיוק מה עובד על הנפש. יש קשרים בין נפש האדם לעולם הרוחני הפנימי שקשור לעולם הטבע, הכל קשור זה לזה. והדברים האלו עובדים, עובדה

שהם עובדים. הדברים הללו הנראים קטנים הם עושים את זה, על כן אל נזלזל בשום פרט. (מתוך "שיעורי דעת" לרב יוסף בלוד)

פסח – חג החרות

הסיפור הישן על יציאת מצרים מבקש ללמדנו: חירות מתחילה בליבו של אדם, ראשיתה בהכרה, שאדם, כל אדם, נברא בצלם אלוהים ולא בצלמו של בן אומה אחרת. מכאן נובע, באופן טבעי, שלכל אדם (ו... גם לנו, היהודים...) שמורה הזכות המלאה לא רק להיות מיוחד ושונה, אלא גם לשאת בלבו "גאוות יחידה" על אמונתו המיוחדת, על השקפת עולמו ועל ייחודיותו המבדילות בינו לבין לאומים אחרים.

מצרים העתיקה הייתה בעלת תרבות מרשימה מאוד. הייתה לה מסורת בנייה ללא תקדים במזרח הקדמון. לעומת זאת, לבני ישראל, שאמנם שהו פיזית במצרים, לא היה דבר, שיכול להשתוות להם, שכן הם לא היו מצריים והיו שקועים כנטע זר בתוך "בית העבדים" הפיזי והרוחני ובתרבות הקלוקלת המצרית. ולפיכך לא היה להם מה לבקש בבית העבדים הזה, ובתרבות הזאת.

חירות משמעה, שאין אדם כפוף לזולתו, אין הוא מוצא מקום לעצמו בחברה זרה ואין הוא רוצה לחיות ע"פ דפוסים שפיתחו אחרים, ויהיו נאים ומפתי לב ככל שיהיו.

חירות פירושה, שאדם ניצב מאחורי המורשת המיוחדת לו ויודע שגם אם היא איננה מצטיינת בכל המעלות, חלילה, היא בכל זאת הביטוי האותנטי היחיד, המשקף נאמנה את מה שהוא ואבותיו הגו ויצרו בנסיבות שהשתלשלו חייהם ובכלים שעמדו לרשותם.

חירות היא העוז להתייצב עם מורשת זו מול עולם ומלואו ולומר: זאת האמת שלי! בשבילי אין אחרת. אולי היא דלה בעיניכם, אולי היא זרה לרוחכם אבל בשבילי היא היחידה, וכל מה שיש לכם לא ישווה לה בעיני.

חירות היא הרצון העקשני להתנגד לטמיעה ולחיקוי.

חירות היא הרצון לבנות חברה, משטר ומוסדות שיש בהם ביטוי נאמן לאופי, לסגולות ולמסורת המיוחדת אומה זו.

חירות היא גם הידיעה שבלי הרצון הזה, כל הביטויים החיצוניים של ממלכתיות ומוסדות ממשלה חוסנם מוטל בספק.

המצה - לחם האמונה

"משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח" עם ישראל נצטווה ליקח צאן, למה?

כי זה אליל מצרים, ולמה אליל מצרים היה צאן?

כי התכונה של הצאן זה ללכת אחרי, תסמונת ה"סמוך" "העדר", הכבש שהולך לא יודע לאן אולי ישחטו אותך או ישקו אותך נפט - תבדוק, כולם הולכים הוא נסחף עם כולם, אם הרועה רוצה להתנקם בעדר הוא שם בראש עז עיוור וכולם יפלו אחריה.

תרבות מצרים היתה תרבות סוחפת, אל תשאל שאלות כולם עושים תעשה גם (אם תשאל שאלות זה יסכן את השלטון), וזה מה שה' אמר למשה ולישראל "משכו" את עצמכם מצאן מצרים אתם לא תהיו "עדר" אתם לא תרוצו אחרי כל שוטה או דרך שתקום בעולם! אתם תעצרו את ההיסחפות.

ולכן ציווה ה' לקחת בחודש ניסן שמזלו טלה וביום ט"ו שאז מופיע כח המזל ביותר ולהראות למצרים ולעם ישראל שאין כח במזל כמו שחשבו המצרים, ושהכל קבוע והולך לפי מזלות, ואי אפשר לשנות את טבעי המזלות ככה זה! אתה במזל כזה אז ככה אתה וזהו, ובזה ראו כולם שה' משדד את מערכות הטבע כרצונו ולכן בשיא כח המזל ציווה ה' לקחת את דמו של השה שהדם הוא הנפש והכח ולשבור את המחזוריות, שלא כטבעם ויראו שאפשר להשתנות.

כתוב בספרים שהמצה נקראת "לחם האמונה" וצריך להבין על איזה אמונה מורה המצה.

מה זה מצה? מצה זה עצם הדבר, אומרת הגמרא בגיטין כב. "א"ר חייא בר אסי משמיה דעולא, ג' עורות הן. מצה, חיפה, ודיפתרא. מצה - כמשמעו דלא מליח ודלא קמיה ודלא אפיץ", קלף שלא עובד אלא כמות שהוא נקרא מצה.

המזון העיקרי זה דגן, אך אי אפשר לאכול קמח לבד גם לא לאפות, ולכן מוסיפים מים לדאוג שגרגירי הקמח ידבקו לאחד, ושהמים יגנו עליהם שלא ישרפו.

בלחם המים חורגים מתפקידם ומשפיעים ומשנים את הדגן מצורתו וטעמו.

במצה המים לא חורגים מתפקידם, וטועמים בה טעם דגן נטו, המצה נשארת בגבולה ובגדרה כמו שהגבילה האומן (האופה).

בנ"י היו שקועים באמונות כוזבות, אמונת מצרים היתה למזל טלה (ראש המזלות), והאמינו שהכל מתנהג ע"פ המזלות וכאשר ה' מודיע גבורותיו ומשנה את מערכות השמים והארץ בשביל ישראל ועוד בזמן שליטת מזל מצרים הכירו כולם כי יש "גבוה מעל גבוה שומר" וגם הנהגת הטבע היא לא טבעית אלא הכל מושגח.

המצה היא כמו שהאומן רצה, כך אתה תהיה בגבולות בחוקים במסגרות שה' נתן לך אל תתנפח ותחמיץ, אל תלך אחרי דברים שהם לא שלך תקבל את מה שה' עושה אתך כמו אצל יעקב שאמר "יש לי כל" מה שה' נתן לי זה הכל בשבילי בניגוד לעשו שאמר "יש לי רב" הרשעים תמיד רוצים הרבה.

ובנ"י ביציאת מצרים האמינו בזה, שמו מבטחם בה' ידעו שיש דבר אחד שעליו אפשר לסמוך ואין טעם להתחכם. הם ראו את זה יום שעה שעה בניסי מצרים ובניסי המדבר בצורה מוחשית (זה הוחדר לתודעה שלהם) וזה בן חורין אדם שהוא מצה = שהוא עצמו, מה שהוא באמת בלי תוספות וחיכויים. הם האמינו שמה שיש להם שמה שקורה להם ומה שהקב"ה מביא אליהם זה הטוב עבורם והמחישו להם את זה מהיום להיום.

כיום שאין לנו את זה גם צריך להאמין שמה שקורה לך עכשיו זה הטוב עבורך גם אם אתה לא רואה ומבין איך.

וכאן יתכן וישאל השואל למה היום אין נסים גלויים? שאלה זו שואל הרמב"ן בשמות פרק י"ג פסוק ט"ז: "ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון". ולא כל אחד שיגיד אני לא מאמין אז הקב"ה "ייבהל" ויעשה לו קריעת "נחל אלכסנדר".

ועל זה סיפר ר' ישראל סלנטר שפעם התארח באיזה מקום וראה אצל הילדה הקטנה של בעל הבית תעודת הצטיינות בריקוד, וביקש שתראה לו איך היא רוקדת, והיא לא הסכימה, הלך ר' ישראל לאביה, והיא אמרה שיש לה תעודה והמורה והמפקח חתמו עליה וזה הוכחה שהיא יודעת! והיא לא צריכה להראות לכל אחד.

גם לנו השאיר הקב"ה "תעודה" תורה ומה שנשאר לעשות זה לבדוק את התעודה אם היא אמיתית ונכונה, (ודבר שניתן בקלות להוכיח).

פסח

פסח זה פה –סח, הפה מספר "והגדת לבינך" שהפה יספר נפלאות השם.
פרעה זה אותיות פה –רע והוא אמר "מי השם אשר אשמע בקולו" ואנו להפך פה-סח.
סח=68=חכם, פה סח=פה חכם, שאדם משבח את בוראו אז הוא חכם.
הגדה של פסח ר"ת **שפה=385=שכינה**. תיקון הפה קשור לשכינה, שכינה זה מלכות פה, הקב"ה ברא את העולם בעשרה מאמרות "הוא אמר ויהי הוא ציווה ויעמוד" "אשר במאמרו ברא שחקים", "פה" זה האדם שבאדם, החיבור בין הנשמה לגוף בא לידי ביטוי בפה. כאשר האדם לוקח רעיונות רוחניים ויוצק אותם בכלי הדיבור הגשמיים.

כל הודאה מתחילה מענווה, אדם בעל גאווה לא מסוגל לקבל שמישהו נותן לו משהו. חמץ בחינתו גאווה, החמץ מתנפח וזה מייצג את פרעה. לכן זורקים בפסח את החמץ.
מצה=135=קול וקול זה דיבור וגם שפה, כי אם יש ענוה זוכים לפה סח.
מצה ר"ת מרור צלי הגדה.

שם הוייה כח 17 130 446 135
מצה+מרור+צלי+הגדה=728=28*26

פסח+מצה+מרור=729=קרע שטן (חת"ס).

פה רע=270, פה סח=68, ההפרש בין 270 ל-68 הוא **202=רב**. רב זה גאווה כמו עשו שאמר "יש לי רב" רב זה אותיות "בר" בר זה הדבר המבורר מהתבן והמוץ, כשמבררים את הפה הרע מהפסולת נשאר פה חכם.

מלך ר"ת מוח לב כליות, מי שפועל לפי המוח (הדעת) הוא מלך, בניגוד למי שפועל הפוך ועושה מעשים ללא דעת הוא "כָּלֵם". חמץ נקרא "שָׂאֵר" שזה ראש בהיפוך אותיות..
חמץ=138=נפח, החמץ הוא נפוח(בתוכו יש חלל ריק), אך זו לא צמיחה(גדילה עם שורשים חזקים, גדילה עם ראש –בחכמה). שורש המילה "צמיחה" זה צ.מ.ח. האות "צ" משמעותה צמצום, בחמץ האות "ח" היא "חוץ" חמץ הוא מחוץ לצמצום וכל המילים בלשון הקודש עם "מ" ו "צ" מבטאים צמצום, כמו : צם,מצור,מצוק,מיצר,מצרים) במצה ה"צ" של הצמצום והענווה באמצע במרכז וזה מהות המצה שהמים (=חומר) יודעים בדיוק את מקומם ותפקידם.

תולדות מכירת החמץ פסחים מט. : "ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו"

מכירת חמץ לנכרי. מתחילה נהגו אבותינו לשרוף את החמץ ולבערו , או להפקיר את החמץ תוך הוצאתו מהבית - כל מיני החמץ ללא הסתייגות . כאשר החמץ היה רב מדי , מכרוהו לגוי - "כל שעה שמותר לאכול ... ומוכר לנכרי" (לעיל כא.) המכירה נעשתה לצמימות ככל המכירות , כפי שבגמרא מסופר, (פסחים י"ג.) כי יוחנן חקוקאה נועץ ברבי כדת מה לעשות בחמצו של אדם אחר שהופקד אצלו , והוא יעץ לו **"צא ומוכרה בשוק"**, מכירה רגילה .

אמנם בתוספתא (פרק ב') מוזכר , כי יהודי שנסע בספינה , רשאי למכור את החמץ לגוי הנוסע עמו ולשוב ולקנותו אחר החג , אולם לא היה הדבר מצוי , כי אם ביורדי ימים. לא עוד , אלא שבראשונים היו שגרסו בתוספתא זו "ובלבד שלא יערים", היינו : שלא ירגיל לעשות כן בכל השנים (ריטב"א ועוד , עי' "תוספת ראשונים" לתוספתא שם). ברם , ה"בית יוסף" (או"ח סי' תמ"ח) פסק , כי מותר הדבר מלכתחילה בכל השנים , אף אם דעתו מראש לשוב ולקנותו "מאחר שמוציאו מרשותו לגמרי", וכן נפסק בשו"ע (שם סע' ג'). באותן תקופות , החמץ היה לחם וגלוסקאות , קצת 'משקה' ועוד כיוצא בזה , ולא היתה כל בעיה בהוצאתו מן הבית (המועדים בהלכה , עמ' רצ"ו).

בתי המרזח שינו את המצב : במהלך השנים התמסד עיסוקם העיקרי של היהודים בחכירת בתי מרזח ובתעשיית שיכר משעורים . במצב זה לא ניתן היה להוציא את החמץ מן הבית. ה"ב"ח (סי' תמ"ח) המתייחס לכך כותב , כי יש להתיר למכור את "כל החמץ שבחדר וגם החדר עצמו", ודבריו הוסכמו בפוסקים שאחריו . קולא נוספת שנהגו בה היא לגבי קבלת תמורת דמי החמץ מן הנכרי , מאחר שבדרך כלל סירב הקונה הנכרי לשלם את מלא מחיר הי"ש , התירו להסתפק בקבלת ערבון ודמי קדימה מן הנכרי ואת יתרת המחיר לזקוף בחוב , אותו על הקונה לפרוע בעתיד .

בשנים שלאחר מכן התפתח נידון ענף בין גדולי ישראל , על אודות אופן המכירה וצביונה שתעשה ללא חשש הלכתי , ולפיכך החלו לעשותה בשטר ולחזקה בקניינים נוספים: "כסף" "אגב" ועוד , ואף נתנו למכירה תוקף משפטי של חוקי אותה המדינה בה נעשתה (ראה שו"ת "שיבת ציון" סי' י"א , שו"ת "חתם סופר" או"ח סי' קי"ג , סידור הרב להגרש"ז מלאדי בנוסח המכירה , שו"ת "דברי חיים" ח"ב סי' ל"ז , ועוד).

מכירת חמץ פרטית : בכל השנים הללו , החל מימי ה"ב"ח , כל אדם מכר את חמצו לגוי באופן פרטי . גויים היו מצויים בשפע ... וגם נוסחי המכירות נדפסו בכל הגדה של פסח . החל מלפני כמאה ושישים שנה , כאשר התרבו שאלות על מכירות שנעשו שלא כדין אם מפני טעויות ואם מפני בורות וכגון , עיי' מג"א סי' תמ"ח ס"ק ד', נתקבל המנהג לבצע מכירה כללית על ידי הרב או בית הדין. בני העיר מכרו את חמצם לרב אשר מכרו לגוי. לאחר מכן הונהג כי יתנו בני העיר הרשאה ומינוי שליחות לרב למכור את החמץ לגוי, כפי שנוהגים עד היום הזה .

יש לציין , כי מנהג זה לא התקבל בקלות . רבים התנגדו למכירה הכללית מפני סיבות שונות , אך בפועל התקבלה המכירה בכל תפוצות ישראל , אם כי יש מכירות בהן נהוגים הידורים שונים. כגון , להוסיף שהמכירה תהיה תקפה על פי חוקי הממשלה ואי אפשר יהיה לטעון כי אין לה תוקף מעשי .

